

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
“КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО”
Факультет соціології і права
Кафедра господарського та адміністративного права

“На правах рукопису”
УДК 340.114.007.3(477)

“До захисту допущено”
Завідувач кафедри
О.О. Кравчук
“ _____ ” _____ 201__ р.

Магістерська робота
зі спеціальності 081 “Право”
на тему: **Шляхи вдосконалення правового регулювання банкрутства**

Виконав: студент 6 курсу, групи СП-62м
Олійник Богдан Олександрович
(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Науковий керівник: доцент кафедри господарського та адміністративного права
к.і.н., доцент Цирфа Г.О.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент:

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській роботі
немає запозичень з праць інших авторів
без відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Олійник Б.О. Шляхи вдосконалення правового регулювання банкрутства. – Рукопис.

Магістерська робота зі спеціальності 081 “Право”. – Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”. Факультет соціології і права. Кафедра господарського та адміністративного права. Київ, 2017.

Магістерську роботу присвячено дослідженню механізму процедури банкрутства в Україні. В ній визначено правову природу банкрутства, охарактеризовано нормативне регулювання процедури банкрутства в Україні, проаналізовано вплив державного регулювання на правовідносини, які виникають під час здійснення провадження у справах про банкрутство, розглянуто ідеї, пропозиції та проекти законів у сфері конкурсного права, систематизовано та проаналізовано зарубіжний досвід правового регулювання основних категорій та процесів процедури банкрутства, виокремлено ключові проблеми сфери та підготовлено ряд власних рекомендацій щодо модернізації та вдосконалення законодавства з цього питання.

Ключові слова: банкрутство, неплатоспроможність, боржник, кредитор, арбітражний керуючий.

Олійник Б.А. Пути совершенствования правового регулирования банкрутства. – Рукопись.

Магистерская работа по специальности 8.03040101 "Правоведение". - Национальный технический университет Украины "Киевский политехнический Институт имени Игоря Сикорского ". Факультет социологии и права. Кафедра хозяйственного и административного права. Киев, 2017.

Магистерскую работу посвящено исследованию механизма процедуры банкрутства в Украине. В ней определены правовая природа банкрутства, дана характеристика нормативному регулированию процедуры банкрутства

в Украине, проанализировано влияние государственного регулирования на правоотношения, возникающие при осуществлении производства по делам о банкротстве, рассмотрены идеи, предложения и проекты законов в сфере конкурсного права, систематизированы и проанализированы зарубежный опыт правового регулирования основных категорий и процессов процедуры банкротства, выделены ключевые проблемы сферы и подготовлен ряд собственных рекомендаций касательно модернизации и совершенствования законодательства по этому вопросу.

Ключевые слова: банкротство, неплатежеспособность, должник, кредитор, арбитражный управляющий.

Oliinyk B.O. Ways to improve the legal regulation of bankruptcy. - Manuscript.

Master's degree work from specialty 8.03040101 "Jurisprudence".- National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute". Sociology and Law Faculty. Economic and Administrative Law Department. Kyiv, 2017.

The master's thesis is devoted to the investigation of the bankruptcy procedure mechanism in Ukraine. It defines the legal nature of bankruptcy, outlines the normative regulation of bankruptcy in Ukraine, analyzes the impact of state regulation on legal relationships that arise during the conduct of proceedings in bankruptcy cases, examines ideas, proposals and draft laws in the field of competition law, foreign experience of legal regulation of the main categories and processes of bankruptcy procedure is systematized and analyzed, the key problems of the sphere are identified and a number of own recommendations are prepared that at the modernization and improvement of legislation on this issue.

Key words: bankruptcy, insolvency, the debtor, the creditor, arbitration administrator.

Вступ

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку вітчизняного законодавства у сфері регулювання процедури банкрутства вирізняється зарегульованістю окремих процедур, що спричиняє низьку ефективність процедури та призводить до неможливості використання позасудових процедур для відновлення платоспроможності. Як результат, виникає ситуація, коли учасники не зацікавлені у її застосуванні та намагаються всіляко її уникати або перешкоджати провадженню у справі про банкрутство. Таким чином, пошук шляхів реформування законодавства у сфері конкурсного права має стати однією з пріоритетних цілей для вітчизняної науки. На сьогодні проблемам банкрутства присвячена значна частина наукових робіт, а також публікаціях в спеціалізованих друкованих засобах масової інформації. Крім того, протягом останніх років були здійснені спроби реформування законодавства, проте, очікуванні результати ще не зовсім досягнуто.

Однією з ключових проблем процедури банкрутства є заплутаність механізму її здійснення, і, зокрема, - невизначеність загальної мети процедури. Законодавець намагається одночасно надати максимальні гарантії захисту інтересів кредиторів та боржника, водночас в світовій практиці надається пріоритет в захисті певного учасника: заходи процедур банкрутства спрямовані або на відновлення платоспроможності боржника, або на першочергове задоволення вимог кредиторів, навіть якщо це призведе до ліквідації боржника.

Питанню правового регулювання процедури банкрутства присвячено чимало праць вітчизняних науковців як в сфері права так і в сфері економічних наук. Теоретичне підґрунтя, теми що досліджується, становлять праці таких науковців: О. Б. Андрушко, О. Я. Базілінська, М. П. Войнаренко, О. В. Гук, С. М. Іванюта, І. Н. Карпунь, О. В. Коваленко, О. О. Терещенко, Н. А. Хрущ та інші.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є дослідження механізму процедури банкрутства в Україні, виявлення проблем та пошук шляхів їх вирішення.

Для досягнення мети були поставлені наступні **завдання:**

- визначити поточний стан регулювання процедури банкрутства в Україні;
- виокремити ключові новели інституту банкрутства;
- охарактеризувати ефективність впровадження змін до законодавства у сфері регулювання банкрутства;
- вивести залежність проблем регулювання процедури банкрутства та неефективності норм, що її регулюють;
- дослідити законопроекти з питань регулювання банкрутства, що перебувають на розгляді у Верховній Раді України;
- оцінити стан готовності існуючих законопроектів та спрогнозувати можливі результати їх прийняття;
- внести власні пропозиції щодо вдосконалення механізму банкрутства в Україні;
- охарактеризувати основні підходи до регулювання процедури банкрутства в зарубіжних країнах.

Об'єкт дослідження. Суспільні відносини, що пов'язані з процедурою банкрутства в Україні.

Предмет дослідження. Механізм процедури банкрутства в Україні.

Методи дослідження:

- аналіз (дослідження Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», інших законів і підзаконних актів, законопроектів та пропозицій, законодавства зарубіжних країн);

- порівняння (порівняння джерел українського законодавства, що регулюють процедуру банкрутства та внесених на розгляд Верховної Ради України проектів законів);
- теоретичний (дослідження стану нормативного регулювання та наукового доробку з питань банкрутства);
- індукція (визначення загальних проблем регулювання банкрутства шляхом виявлення окремих проблем в складових елементах процедури);
- абстрагування (підготовка пропозицій змін до законодавства та прогнозування їх результатів без деталізації таких змін).

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна полягає в розробці пропозицій щодо вдосконалення механізму процедури банкрутства. Основні результати, які були отримані в процесі вирішення поставлених завдань та становлять наукову новизну дослідження, полягають у наступному:

- вдосконалені окремих інститутів процедури банкрутства, що дозволять покращити основні показники на сучасному етапі регулювання;
- розробці та створенні рекомендацій для впровадження новел законодавства про банкрутство, що спрямовані на врегулювання процедури;
- створення програми подальшому розвитку конкурсного права та імплементація зарубіжного досвіду.

Висновки

За результатами виконання поставлених завдань було зроблено висновки:

1. Джерелами конкурсного права в Україні є Господарський Кодекс України, Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», інші закони, підзаконні нормативні акти, акти вищих судів, міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» є спеціальним нормативним актом у сфері регулювання банкрутства, його норми є пріоритетними в порівнянні з нормами інших актів. В цілому чинне законодавство у сфері регулювання банкрутства не є ефективним та спричиняє її високу вартість, неможливість використання окремих норм через зарегульованість процесу та водночас наявність прогалин.

2. Аналіз редакції Закону, прийнятої 22 грудня 2011 року дозволив виокремити ряд новел, що ним вводилися:

- скасування процедури банкрутства відсутнього боржника, що гарантувало підвищення відповідальності власників підприємства та забезпечувало обов'язковість їх участі в процедурі банкрутства.
- покладення субсидіарної відповідальності на засновників (учасників, акціонерів) боржника, керівника боржника або інших осіб у разі недостатності майна боржника. У разі банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у тому числі з вини керівника боржника, які мають право давати обов'язкові для боржника вказівки чи мають можливість іншим чином визначати його дії, такі особи несуть відповідальність в розмірі, що становить різницю між розміром вимог кредиторів та ліквідаційною масою.

- вдосконалення процедури виявлення кредиторів шляхом публікації відомостей про провадження у справі про банкрутство на веб-сайті Вищого господарського суду України.
- забезпечення прав конкурсних кредиторів, які пропустили встановлений для звернення з вимогами строк, через скасування норми, що забороняла заявляти вимоги після закінчення встановленого строку, однак вимоги запізнілих кредиторів погашаються в шосту чергу.
- встановлення чіткого порядку проведення досудової санації боржника, яка дозволяє врегулювати неплатоспроможність боржника до її визнання господарським судом або у випадку появи ознак неплатоспроможності.
- встановлення порядку реалізації майна боржника шляхом продажу через аукціон - чинна редакція встановлює порядок організації аукціону, права й обов'язки учасників торгів, строки проведення аукціону, питання визнання результатів торгів недійсними.
- заборона діяльності арбітражного керуючого без договору страхування професійних ризиків – реформа, що була проведена в рамках програми підвищення престижу та довіри до професії арбітражного керуючого та гарантує відшкодування учасникам процедури банкрутства збитків, завданих протиправними діями арбітражного керуючого.

3. Ключові завдання, що ставилися перед Законом до прийняття змін у 2011 році - зменшення тривалості процедури, зниження її вартості та підвищення індексу повернення коштів - виконані не були через надмірну увагу до другорядних питань та відсутність змін до норм, що визначають концепцію процедури банкрутства.

4. Дослідження норм Закону дозволило визначити залежність його норм та проблем, що спричиняють неефективність процедури банкрутства в

цілому. Зокрема, відсутність відповідальності посадових осіб боржника, власників боржника за ухилення від процедури банкрутства зумовило ситуацію, коли процедуру банкрутства розпочинають особи, що уже протягом тривалого часу є неплатоспроможними. В нерівному становищі опинилися забезпечені кредитори, які хоча й мають привілейоване становище та гарантії забезпечення їх вимог майном, що становить предмет забезпечення, однак втрачають право оперативного управління таким майном та право вирішального голосу в загальних зборах кредиторів. Відсутність розумних строків дії мораторію на задоволення вимог кредиторів значно збільшує тривалість процедури банкрутства, оскільки боржник не завжди зацікавлений у швидкому відновленні власної платоспроможності та погашенні вимог, а мораторій гарантує зупинення нарахування штрафних санкцій та заборону звернень на майно боржника. Існуючий порядок визначення арбітражного керуючого дозволяє вплинути на вибір того чи іншого кандидата на роль арбітражного керуючого у процедурі банкрутства та суперечить меті створення автоматизованої системи.

5. На сьогодні на розгляді у Верховній Раді України перебувають три законопроекти у сфері регулювання процедури банкрутства: Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України (щодо підвищення ефективності процедур банкрутства)» №3132, Проект Закону «Про реструктуризацію боргів фізичної особи або визнання її банкрутом» №2353а та проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання процедури банкрутства фізичної особи з метою забезпечення економічної та соціальної стабільності суспільства» №2714. Проект №3132 спрямований на врегулювання процедури банкрутства суб'єктів господарювання та приділяє значну увагу врегулюванню строків у процедурі банкрутства, проте не пропонує кардинальних змін до законодавства для підвищення ефективності процедури банкрутства, а переважна частина новел направлена на усунення прогалин. В проекті №2353а пропонується виключити ряд норм Закону України «Про

відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та перенести їх зі змінами до нового закону «Про реструктуризацію боргів фізичної особи або визнання її банкрутом». Крім того, пропонується розглядати арбітражного керуючого в процедурі банкрутства фізичної особи як керуючого реструктуризацією. Ключовою відмінністю процедури банкрутства фізичних осіб від банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності є нова система судових процедур: реструктуризація боргів боржника і погашення боргів боржника. Ключовою відмінністю проекту закону №2714 №2353а є внесення змін до законодавства шляхом доповнення Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» розділом VIII «Банкрутство фізичної особи», а не створення окремого нормативно-правового акту. В першу чергу пропонується змінити законодавче визначення процедури банкрутства для кращого відображення його нової правової природи: банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити в повному обсязі вимоги кредиторів.

6. Головним недоліком законопроекту №3132 є виключення ряду норм без заміни на альтернативні, що спричинить появу нових прогалин. Проекти законів №2353а та 2714 спрямовані на створення інституту банкрутства фізичної особи, що не зайнята в господарській діяльності. Якщо порівнювати два законопроекти, що пропонують запровадження процедури банкрутства фізичних осіб, проект закону №2714 пропонує більш комплексний підхід до регулювання цього інституту, однак, не враховує деяких особливостей, що спричинені природою правового статусу фізичної особи, наприклад, відсутня можливість відстрочення погашення вимог кредиторів згідно плану реструктуризації у випадку відсутності особи у зв'язку із виконанням військового обов'язку чи важкого захворювання особи, що унеможлиблює виконання плану реструктуризації, а також не визначено порядок здійснення процедури у випадку смерті боржника. На жаль, жоден із запропонованих законопроектів не пропонує цілісного

нового підходу до процедури банкрутства, яка безумовно потребує перегляду її загальної концепції, принципів та кінцевої мети.

7. З метою підвищення ефективності процедури банкрутства пропонується:

- покласти обов'язок на посадових осіб боржника або його власників самостійно звернутися з заявою про початок процедури банкрутства. Очікуваний позитивний ефект запропонованої реформи полягає у забезпеченні збереження майна боржника та усуненні практики, коли на момент початку процедури банкрутства, у боржника залишається лише незначна частка його майна, якої не достатньо для погашення вимог кредиторів. Додатково пропонується збільшити встановлений Законом строк протягом якого боржнику забороняється вчиняти дії щодо безоплатного відчуження майна, прийняття на себе зобов'язання без відповідних майнових дій іншої сторони, відмови від власних майнових вимог тощо та які, у випадку їх вчинення можуть бути оскаржені з одного року до трьох років, що передували початку процедури банкрутства.
- розробка державної програми із запобігання банкрутства підприємств та забезпечення фінансового оздоровлення у випадку тимчасової неплатоспроможності особи. Пропонується запровадити процедуру моніторингу фінансового стану суб'єктів господарювання, як різновид адміністративної послуги із запровадженням посади державного аудитора.
- зміна підходу до оплати діяльності арбітражного керуючого. Середня вартість послуг арбітражного керуючого в Україні у 2017 році становить 13% від вартості майна боржника, що зумовлює високу вартість процедури. Пропонується визначити розмір основної винагороди арбітражного керуючого під час виконання обов'язків керуючого санацією (ліквідацією) на рівні

однократного розміру середньої заробітної плати керівника боржника за дванадцять місяців, що передували початку процедури санації (ліквідації) боржника, а максимальний розмір такої винагороди повинен дорівнювати максимальному розміру такої винагороди під час виконання арбітражним керуючим повноважень розпорядника майном, тобто не більше п'яти мінімальних заробітних плат. Очікуваний ефект – значне зниження середньої вартості процедури не менш, ніж на 192 тисячі гривень.

8. В зарубіжній практиці провідними є протилежні концепції процедури банкрутства – спрямованість на збереження платоспроможності боржника або функціонування майнових комплексів усіма доступними засобами (США, Бельгія) та надання максимального захисту кредиторам (Німеччина). Німецьке законодавство про неспроможність передбачає, що при відкритті провадження боржник відсторонюється від управління бізнесом, крім того, не передбачено введення мораторію на всі зобов'язання боржника з моменту початку процедур банкрутства, що не дозволяє боржникові використовувати банкрутство для своєї вигоди. Процедура банкрутства в США, що орієнтована на збереження платоспроможності боржника завжди розпочинається процедурою реорганізації. При реорганізації боржник, як правило, зберігає право володіння своїм майном і ведення своєї діяльності, що також є важливою відмінною рисою цієї системи. Коли подається заява про реорганізацію, майно боржника стає так званим «майном конкурсної маси». Боржник може його використовувати, продавати або здавати в оренду в звичайному порядку, може оплачувати торгові борги і зобов'язання по заробітній платі перед своїми працівниками. Таким чином, боржнику надається можливість погасити вимоги за рахунок збільшення прибутків від господарської діяльності та отримання кредитів в рамках перекредитування осіб, щодо яких розпочато процедуру банкрутство.

Найбільш важливими результатами магістерської роботи є підготовка рішень для вирішення практичних проблем процедури банкрутства та надання рекомендацій щодо адаптації закордонної практики в українському законодавстві. Було запропоновано ряд змін до законодавства у сфері регулювання банкрутства, метою яких є покращення визначених показників оцінки ефективності процедури, та надано рекомендації щодо формулювання викладення таких змін у нормативно-правових актах.

Список використаних джерел

1. Мірошніченко О. Ю. Інститут банкрутства як інструмент регулювання діяльності неплатоспроможних підприємств / О. Ю. Мірошніченко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Т. 1. – Вип. 27. – К.: Київський університет, 2012. – С. 321–331.
2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом; Закон України від 14.05.1992 № 2343-ХІІ. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
3. Положення про Порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство; Вищий господарський суд; Постанова, Положення від 17.12.2013 № 15. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0015600-13>.
4. Doing Business 2018; International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Publications.
URL: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>
5. Положення про Порядок офіційного оприлюднення відомостей про справу про банкрутство; Указ Президента України від 10.06.1997 № 503/97. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0016600-13>
6. Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України; Мельник М.П. Центр учбової літератури, К. – 2016. – 230 с.
7. Господарський процесуальний кодекс України; Кодекс України; Закон, Кодекс від 06.11.1991 № 1798-ХІІ. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
8. Пригуза П.Д., Пригуза А.П. Науково-практичний коментар Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання

його банкрутом» у редакції з 18 січня 2013 року (доктринальне тлумачення норм права неплатоспроможності та статей 1-21). Херсон: Видавництво «ГДС», 2013, 304 с.

9. Науково-практичний коментар Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [текст] / Д. В. Журавльов, С. В. Петков, Ю. В. Скакун та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 352 с.
10. Про затвердження Порядку відчуження у процедурі санації майна боржника шляхом заміщення активів; Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 01.04.2013 № 244. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/244-2013-%D0%BF>
11. Про затвердження Переліку обов'язкових питань, за якими проводиться навчання осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого; Наказ Міністерства юстиції України; Положення, Форма типового документа, Сертифікат, Інформація, Свідоцтво від 27.12.2012 № 1973/5. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0128323-13>
12. Про затвердження Порядку формування і ведення Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів); Наказ Міністерства юстиції України; Порядок від 26.03.2013 № 541/5. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0514-13>
13. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні; Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
14. Про отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією,

ліквідатора); Наказ Міністерства юстиції України від 14.01.2013 №93/5. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.

URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0116-13>

15. Положення про систему підготовки і перепідготовки осіб, які мають намір здійснювати діяльність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), та підвищення кваліфікації і перепідготовки арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів); Наказ Міністерства юстиції України; Положення, Форма типового документа, Сертифікат, Інформація, Свідоцтво від 27.12.2012 № 1973/5. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.

URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0006-13>

16. Про отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора); Наказ Міністерства юстиції України; Порядок, Заява, Форма типового документа від 14.01.2013 № 93/5. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0116-13>

17. Господарський кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

18. Про затвердження Порядком контролю за діяльністю арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів); Мін'юст України; Наказ, Порядок, Форма типового документа від 27.06.2013 № 1284/5. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1113-13>

19. Цивільний кодекс України; Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

20. Про страхування; Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності», Закон України. Верховна Рада України; Закон від 15.11.2011 № 4025-VI. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4025-17>
22. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання діяльності юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, Закон України. Верховна Рада України; Закон від 10.10.2013 № 642-VII. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/642-18>
24. Кримінальний кодекс України, Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
25. Положення про автоматизовану систему з відбору кандидатів на призначення арбітражного керуючого у справах про банкрутство. Вищий господарський суд; Постанова, Положення, від 14.07.2016 № 8. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0008600-16>
26. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 року № 222-VIII. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

27. Про внесення змін до деяких законів України (щодо підвищення ефективності процедур банкрутства); Проект Закону №3132 від 17.09.2015. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56526
28. Про реструктуризацію боргів фізичної особи або визнання її банкрутом; Проект Закону №2353а від 14.07.2015. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56011
29. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання процедури банкрутства фізичної особи з метою забезпечення економічної та соціальної стабільності суспільства». База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54913
30. Ніколаєва І.В. Поняття неспроможності (банкрутства). Правовий взаємозв'язок інститутів неспроможності (банкрутства) та виконавчого провадження / І.В. Ніколаєва // Санація та банкрутство – 2013. – № 3-4.
31. Лук'янова В. В. Сучасний стан теоретичних основ діагностики діяльності підприємства / В. В. Лук'янова // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2009. – № 3. – Т. 1 – С. 52–59.
32. Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік»; Відомості ВРУ/ № 5-6 /, стор. 198, стаття 60. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>
33. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 22.12.2016 № 1801-VIII. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
34. Bankruptcy Act of 8 August 1997 (B.S., 28 October 1997, err., B.S., 7 February 2001).
35. Папе Г. Институт несостоятельности: общие проблемы и особенности правового регулирования в Германии / Пер. с нем. М.: БЕК, 2002.

36. Федеральный закон от 26.10.2002 N 127-ФЗ (ред. от 29.07.2017) «О несостоятельности (банкротстве)»
URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39331/
37. Bankruptcy Code, Rules and Official Forms. Minneapolis-St. Paul, 1995.
URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/11/101>
38. Дзюба С. Г. Реорганізація підприємств як спосіб поновлення ефективної діяльності / С. Г. Дзюба, І. Ю. Гайдай // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №11 (113). – с. 108–114
39. Про затвердження Методики оцінки активів банку, віднесеного до категорії проблемних або неплатоспроможних. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: Рішення від 08.12.2016 N 2707. База даних «Законодавство України»/Верховна Рада.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0066-17>
40. Relative au redressement et a la liquidation judiciaire des entreprises. Законодательный акт Республики Франция в области банкротства №85-88 от 25.01.1985 г.
41. Doing Business. Ukraine 2018; International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Publications.
42. Doing Business. France 2018; International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Publications.
43. Doing Business. United States of America 2018; International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Publications.
44. Doing Business. France 2018; International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Publications.
45. О некоторых вопросах, связанных с вознаграждением арбитражного управляющего при банкротстве. Постановление Пленума ВАС РФ от 25.12.2013 N 97. URL: http://arbitr.ru/as/pract/post_plenum/102680.html
46. Doing Business. Germany 2018; International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Publications.
47. Doing Business. Belgium 2018; International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Publications.

48. Doing Business. Russia 2018; International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank Publications.
49. Пригуза П.Д. Проблеми теорії і практики конкурсного права в Україні: неспроможність та банкрутство: монографія / П.Д. Пригуза. – Х.: Харків юридичний, 2009. – 528 с. – с. 87-109.
50. Витрянский В.В. Комментарий к Федеральному закону «О несостоятельности (банкротстве)». 2010 [Электронный ресурс]. Доступ из справ.-правовой системы «КонсультантПлюс».
51. Dirk Andres: Vor §§ 304-314, Rn. 1. In: Dirk Andres, Rolf Leithaus, Michael Dahl (Hrsg.): Insolvenzordnung: (InsO) ; Kommentar. 3. Auflage. Beck, München 2014.